

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 2.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

RECITI
Budapest • 2013

Készült az OTKA 104758. sz. pályázat támogatásával
az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja • www.reciti.hu
Felelős kiadó: az MTA BTK főigazgatója
Borítóterv, tördelés, korrektúra: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Pannónia Print Kft.

MÓSER ZOLTÁN

Egy székelyvéckei leány népdalai (1919)

Az egyoldalú szöveggyűjtés rengeteg törmelék anyagot halmozott fel, és halmozna ezentúl is, melynek még az a kutató, aki nem törődve a dallammal, csak a szöv[egeket] vizsgálja, sem vehetné hasznát.¹

Többször látok a szöv[egek]ben valami kis, egy-két szónyi különbséget, ami a szöveget jobba, simábbá, szebbé teszi. Annak tulajdonítom, hogy dallam nélkül mondatták tollba, mikor (magam is észrevettem többször, hogy) elhibázza a szöveget és másképp mondja, mint énekben. Hisz néha énekben is tizedszerre bontakozik ki a dal igazi mivoltában! [...] Egy faluban is nem egyféleképp tudják. Gyengébb memóriájú, hangú, vitalitású, szóval tehetségű egyének egy-két sort elfelejtenek, és jól-rosszul kifoltozzák a maguk szavával. Nemegyszer tapasztaltam ezt igen tanulságosan. Szövegre, dallamra nézve egyaránt.²

Székelykeresztúrról Zsákod felé két úton lehet menni, de csak a hosszabb, a kerülő ajánlatos, mert a másik, bár jóval rövidebb, szinte járhatatlan kocsival. Ha Segesváron át, Kelementelke felé megyünk, átvisz az út Székelyvéckén. Amikor nemrég arra jártam, még nem sejtettem, hogy alig néhány hónap múlva megszólít Péterfy László szobrász, és elmondja, hogy édesapja hagyatékában talált egy kézírásos népdalgyűjtést, amely véckei népdalok szövegét tartalmazza.

Édesapja a közeli Nagykend nagy tiszteletnek és megbecsülésnek örvendett református lelkésze volt, s valószínűleg az elődjétől kaphatta ezt a becses dokumentumot. De hogy mikor és kitől, azt nem tudni. Egy nevet viszont tudunk: aki tollba mondta azt, Borús Mányi székely leány volt. Ez alapján levélben megkerestem a falu elöljáróit, s a falu jegyzője megírta, hogy a név elírás lehet, s így helyesen Burus Mányiról van szó, aki – egy másik ilyen nevű leánnyal – 1892-ben született, ezért feltételezhető, hogy a lejegyzés valamikor 1919 után készülhetett. Erre utalnak a román dalok, amelyeket ugyanitt jegyeztek le egy másik adatközlőtől. A fonetikus leírt eredeti mellett a rekonstruált román szöveg és annak a magyar fordítása szerepel is itt a tanulmányban, amelyért Szilágyi N. Zsuzsának mondok köszönetet.

1 KODÁLY Zoltán, *[Az egyoldalú szöveggyűjtés]*, Kodály Archívum, N–28.244.5; közölve: Uő, *Magyar zene, magyar nyelv, magyar vers*, s. a. r. VARGYAS Lajos, Bp., Szépirodalmi, 1993, 230.

2 KODÁLY Zoltán, *Szöveg és dallam*, Kodály Archívum N–28.216.1, 3; *uo.*, 242.

A Maros megyei Székelyvécke (1899-ig *Véczke*, románul *Vețca*, németül *Wetz*) a Kis-Küküllő bal oldalán elhelyezkedő, főutaktól távol eső völgyrendszerben meghúzódó kicsi falvak közé tartozik, akárcsak a már említett Magyarzsákod és Székelyszállás. Székelyvécke nevének első írásos említése 1319-ből (*Weichefew*, határnévben), míg Magyarzsákodé 1325-ből származik. Lakosainak száma 862 fő, ennek 91,1%-a magyar, 1,5%-a román és 7,4%-a cigány nemzetiségű. Vallási hovatartozását tekintve Székelyvécke és Székelyszállás lakossága főleg katolikus, Magyarzsákodon fele arányban unitáriusok is élnek.

Amikor a kéziratot átnéztem, rögtön eszembe jutott Kodály figyelmeztetése, és annak kapcsán az az óhaj, hogy de jó lenne megszólaltatni ezeket az énekeket. Ez csak úgy lehetséges, ha a szöveg alapján énekelt variánsokat keresek a népdalgyűjteményekben. Ez így talán a falunak is ajándék, az unitárius Burus családoknak, akik innen, ebből a fészekaljából származnak, és akik évente egyszer összegyűlnek. Meglepődtem, hogy egy-két kivétellel majd' mindenhol olyan kottás feljegyzés került a kezembe, amelynek a szövege is – sokszor szó szerint – egyezik a Burus-féle kéziratban lejegyzett változatokkal. Többnyire kottával közöljük a variánsokat, főként az erdélyieket, de némelyiknek csak a lelőhelyeire utalunk. Az eredeti lejegyzést betűhíven közöljük []-ben álló számozással, dőlt betűkkel közvetlenül az adott dalszöveg után néhány variáns kottája és szövege következik, köztük *-gal. A római számozás a lejegyzőtől származik, aki ezzel nyilvánvalóan arra utalt, hogy ezeket a szövegeket azonos dallamra énekelték.

A székelyvéckei kézirat tartalomjegyzéke

- I. [1.] Ezer nyolcyszáz huszonnégyben...
[2.] Segesváros nemes város...
[3.] Tinta, penna kalamáris...
- II. [4.] Sohasem vétettem falum lakójának...
[5.] Virágos kertembe egy arany almafa...
- III. [6.] Bús hazámból elindulék...
- IV. [7.] Rózsa Sándor
- V. Egyszer volt egy... (Mese)
- VI. [8.] Kimenék egy hegybe...
[9.] Széjes Rajna vize...
[10.] Fekete városban...

VII. [11.] S elment János az erdőre...

VIII. Egy pár román dal
[12.] I. Patria Romana
[13.] II. Hóra

Széköly dalok

*dictálja Borús Mányi
udvarhelyszéki véczkei
széköly leány*

I.

[1.]

*Ezer nyolczszáz huszonnégynben
Volt az idő nyárközépnben
Juliusnak középnben.*

*Elindulék hazafelé,
Sok gyilkosim álltak elé,
A míg magam észrevettem
Kezek közül odalettem.
Vérem eresztették porba
Testem vetették bokorba.*

*Testem hevert bokor alatt
Egész nyolczad napok alatt.
A madarak pásztoroltak
Énekszónál vírasztottak.
Sirat engem a madár is,
Meghajlik értem az ág is.*

*

Harangoznak vecser - nyé - re, Gyere pajtás az er - dő - re,
Az új útnak te - te - jé - re, Az új útnak te - te - jé - re.

Minden embernek meghagyom,
Sötét reggel fát ne vágjon,
Mer én sötét reggel vágtam,
Szerencsétlen órán jártam.

Ezt a gazdája megtudta,
Mindjárt utána indula.
Meg van a koporsó festve,
Úti Miska fekszik benne.

Testem törött a bokorba,
Vérem kihullott a porba,
A madarak pásztoroltak,
Énekszóval virrasztottak.

Nyisd ki, apám, a kapudat,
Halva hozzák szép fiadat.
Sirass, anyám, ne bízd másra,
Most siratsz meg utoljára.

*Gyergyóújfalu*³

*

Farkas Márton, mit gondoltál,
Mikor házól elindultál?
– Én egyebet nem gondoltam,
Bánatos útra indultam.

– Mikor katonának vittek,
Mondtam, ne keseregjenek.
Sirass hát most, ne hagyj másra,
Mert most siratsz utoljára.

A nagy úton végig mentem,
A halál es ott jött velem.
Paizs Mozi ingem vára,
A nagy késsel es megszúra.

Paizs Mozi a börtönbe,
Vasat zörget életébe,
Élsz te ugyan, még nem haltál,
Szabadságtól elzárattál.

Vérem kiomlott a porba,
Magam lebukottam orra.
Még a nap es szépen süte,
Mikor engemet megöle.

„Ejfúságom *súlyos* madár:⁴
Addig víg, míg szabadon jár,
Ó jaj nekem szegénynek már,
Szívem szabadulást nem vár.

3 BARTÓK Béla *Összegyűjtött írásai*, I, kiad. SZÖLLŐSY András, Bp., Zeneműkiadó, 1966, 43; KODÁLY Zoltán, *A magyar népzene*, a példatárat szerk. VARGYAS Lajos, Bp., Zeneműkiadó, 1969⁴ (a továbbiakban: Pt.), 132. sz.

4 Helyesen: *sólyom madár*.

Odajöve két bajtársam,
Hazáig vitt két barátom.
Farkas Márton, nyisd kapudat,
Hozzák haza szép fiadat!

Hogyha leányszívű volnék,
Száz kendőt is telesírnék.”

Gyergyóújfalu

*

Úti Miska mit gondoltál,
||: Mikor hazul elindultál? :||

Testem romlott a bokorba,
||: Vérem kiomlott a porba. :||

Én egyebet nem gondoltam,
||: Szerencsétlen úton jártam. :||

Ott madarak vándoroltak,
||: Enekszóval virrasztottak. :||

Mindennek azt hátrahagyom,
||: Innap reggel fát ne vágjon. :||

Ezt a gazdám meghallotta,
||: Tégy fel engem szekeredre. :||

Mert én innap reggel vágтам,
||: Szerencsétlen órán jártam. :||

Vigy el engem az hazámba,
||: Nyilvánfalu városába. :||

Nyisd ki anyám az kapudat,
Halva viszik szép fiadat,
Készítsed a nyújtópadot.

Adjon inget s lábravalót,
||: Mert most adja az utolsót. :||

Sirassatok meg leányok,
||: Mert jól tudom, hogy sajnáltok. :||

Gyergyótekerőpatak

*

Én mindenkinek meghagyom,
Innap reggel fát ne vágjon,
Mert én innap reggel vágтам,
Szerencsétlen úton jártam.

Nyisd ki, apám, a kapudat,
Halva hozták szép fiadat.
„Ki sem nyitom, be sem teszem,
Szép fiamat nem is várom.”

Romlott lelkem a bokorban,
Piros vérem hull az hóban,
Romlott lelkem a bokorban,
Piros vérem hull az hóban.

Ti leányok, sirassatok,
Arról tudják, hogy sajnáltok,
Ti leányok sirassatok,
Arról tudják, hogy sajnáltok.

„Gazdám, gazdám, édes gazdám,
Tégy fel engem szekeredre.
Tégy fel engem szekeredre,
Vigy el engem a hazámba.

Koporsómat felvegyétek,
A föld anyjához vigyétek,
Ott a kötélre tegyétek,
Úgy a földben erejszétek.

Vigy el engem a hazámba,
Zsedány alsó falujába.
Zsedány alsó falujába,
Édes apám kapujába.

Jót kívánok a hazámnak,
Jót én apámnak s anyámnak,
Alsó, felső szomszédimnak,
Sok jó legény barátimnak.”

Csíkrákos⁵

[2.]

*Segesváros nemes város,
Kilencz kapuja van záros,
Abban lakik egy mészáros,
Kinek neve Deák János
Fényes kordován csizmája
Sárga sarkantyú van rajta
Kapum előtt ne verd össze
Vig szívemet kesergesse.*

*

Tempo giusto

Ko - lozs - vá - ros o - lyan vá - ros,
A ka - pu - ja ki - lenc zá - ros.
Ab - ban la - kik egy mé - szá - ros,
Ki - nek ne - ve Vi - rág Já - nos.

5 BARTÓK, *i. m.*, 44–46.

Kordován csizma lábába,
Sárig sarkantyú van rajta.
Esszeveri legénymódra,
Hull a csukros szekfű róla.

Kapum előtt összeveri,
Víg szívemet keseríti.
Kapum előtt ne veregesd,
Víg szívemet ne keserítsd.

Vacsárcsi (Csík), gy. Bartók, 1907.⁶

[3.]

*Tinta, penna kalamáris
Enyém vagy te szívem Máris.
Még a hol a lábod jár is
Gyászát visel az határ is.*

*

[...]
Tenta, penna, kalamáris,
Viselős Újlaki Máris,
Teli van az hasa máris,
Rövéd napon szopót vár is. [...]

[1777–1781, Újlaki Maris]⁷

II.

[4.]

*Sohasem vétettem falum lakójának
Mégis elsorozta engem katonának.
Huszárnak soroza, de bakkancsot ada,
Verje meg az Isten, de megszomoríta.*

*Ebadta bakkancsa beh rövid a szára!
Minden stációra⁸ megmerül a lába.*

6 Pt. 200. sz.

7 *Kozma-ék.* 6b–7a = *Közköltészet*, 1: *Mulattatók*, s. a. r. KÜLLŐS Imola, mts. Csórsz Rumen István, Bp., Balassi, 2000 (*Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század*, 4; a továbbiakban: RMKT XVIII/4), 13. sz., részlet.

8 Stációnak számított az a távolság, amit egyszeri etetéssel meg tudtak tenni lóval, illetve: (katonai) állomás, megálló. Vö. „Jaj de habos kis pej lovam sügye, zablája, / Hét stációt futott

*Kérem a kapitánt, adjon egy papírárt,
Úgy viselem gondját, nem lel benne hibát.*

*Azonnal kapitán nagyon megörvende,
„Itt van száz rémonda,⁹ válasz el belőle
Száz rémonda között alá s fel sétálék,
Egy fakó csitkónak faránál megállék.
E lesz jó, e lesz jó ez a fakó csitkó
Eből lesz, eből lesz, igaz katona ló.¹⁰*

*

Sohasem vétettem
Világ lakossának.
Mégis besoroltak
Engem katonának.

Sok országnak útját
Át kell masérozni
S az én gyenge rózsám
Más karjára hagyni.

Tizenkét évekre
Elvették kedvemet;
Jaj, de sajnálom én
Az én víg kedvemet!

Fájlalom, sajnálom
Az én szép hazámat,
De annál is inkább
Az én szép rózsámat.

Jaj, de kár a legényt
Annyira sorolni,
Annyi sok szép leányt
Párja nélkül hagyni!

Bevettek huszárnak,
Elírtak gyalognak,
Verje meg az Isten,
Még lovat sem adnak!

Szeretném a lovam
Kedvemre jártatni,
S az én galambomtól
Egypár csókot lopni.

Szárarajta (Háromszék)¹¹

vélem szél nyomában.” Kiss Lajos, *Régi népdalok Hódmezővásárhelyről*, Karcag, k. n., 1927, 36.

9 Rémonda: katonaló.

10 A szövegcsalád legkorábbi, XVIII–XIX. századi képviselőinek kiadása: *Közköltészet, 3/A: Történelem és társadalom*, s. a. r. Csörsz Rumen István, KÜLLŐS Imola, Bp., Universitas–EditioPrinceps, 2013 (Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század, 14), 137. sz.

11 *Magyar népdalok*, vál. KATONA Imre, ORTUTAY Gyula, Bp., Szépirodalmi, 1970 (a továbbiakban: MN), II. 350.

*

Nem hiszök, nem hiszök
Barátnak, se papnak:
Mér adta be nevem
Polgármestör úrnak?

Kéröm a kapitányt:
Adjon pej paripát!
Úgy viselöm gondját,
Nem lát benne hibát!

Nem vétöttem soha
Szöged várossának,
Mégis besorozott
Engöm katonának.

Ezön a kapitány
Nagyon mögörüle:
Ott van száz remonda,
Választhatsz belüle!

Huszárnak sorozott,
De bakancsot adott;
Verje mög az Isten,
De mögszomorított!

Sétálok, sétálok
Remonda faráná(l),
Egyször csak mögállok
Egy sárga csikóná(l).

E(z) lösz jó, e(z) lösz jó,
Ez a sárga csikó,
Ebbü lösz valaha,
Szép magyar huszárló!¹²

*

Tempo giusto, poco parlando ♩ = 76

Sem-mit sē vé - tet-tem Nyit - ra vá - ro - sá - nak,
Még - is be - so - ro - zott Ęn-gēm ka - to - ná - nak.

Huszárnak íratott,
De bakkancsot adott,
Verje az Isten,
De mögszomorított!

Erre a kapitány
Nagyon is mögörüül:
Itt van száz rémonda,
Válassz ezek közül! –

12 *Uo.*, 368. Szeged-Alsóváros, vö. KÁLMÁNY Lajos, *Szeged népe*, I, *Ős-Szeged népköltése*, Arad, Réthy, 1881, 32, 10. sz.

Kérem a kapitányt,
Adjon egy paripát,
Úgy viselem gondját,
Nem lel benne hibát.

Száz rémonda között
Alá s fél sétáltam,
Egy deres csikónak
Faránál megálltam:

Ez lesz jó, ez lesz jó,
Ez a deres csikó,
Ez a deres csikó
Huszár alá való!¹³

*

Nem vé - tet - tem so - ha Fa - lum bí - ró - já - nak, (m)
Még - is bé - zá - ra - tott Én - gem ka - to - ná - nak.

2. Huszárnak sorozott,
De bakancsot adott,
Verje meg az Isten
De megszorított!

[5.]

*Virágos kertembe egy arany almafa
Ahoz vagyon kötve két fakó paripa
Készen felnyergelve, fel is kantározva
Gyere kedves rózsám masírozzunk rajta.*

*Én is az egyikén tésis a másikon
Összetalálkozzunk nagy Olaszországon.
Nagy Olaszországot körül folya a víz
Az én gyenge rózsám sírva utánam néz.*

*

13 JÁRDÁNYI Pál, *Magyar népdaltípusok*, Bp., Zeneműkiadó, 1961, I, 220.

Udvarom közepén egy kerek almafa,
 Ahhoz van megkötve egy szürke paripa.
 Fel is van nyergelve, fel is kantározva;
 Most akartam, babám, hozzád menni rajta;
 Megjött a behívó, el kell masézni.¹⁴

*

Ud - va - rom kö - ze - pén Va - gyon egy al - ma - fa,
 S ah - hoz van mēg - köt - ve Két szür - ke pa - ri - pa.

Szentegyházásfalu¹⁵

*

Indulj el egy úton, én es e másikon,
 S ehol esszegyülünk, egymásnak ne szóljunk [...].¹⁶

III.

[6.]

– Bús hazámból elindulék
 Ki Itália felé –
 Félutamból visszánézék
 Tekinték hazám felé.
 Ott látom a hegyeket,
 Siratoznak engemet,
 Arczra vannak leborulva
 Hazám felé fordulva

Azért mert gyenge testem
 – Nyavalyákban sínlődik:
 Azért én még városomból
 Ki sem mernék indulni
 Hol találnék egy jóra
 Vagy egy szép leányzóra?
 A' ki engem nyavalyámból
 Kigyógyítani sem szánna?

14 MN II, 336.

15 Gyűjt. Vikár Béla, M.F. 410 d.

16 *Moldvai csángó népdalok és balladák*, szerk. FARAGÓ József, JAGAMAS János, mts. SZEGŐ Júlia, Bukarest, Szépirodalmi, [1956], 62. sz.

Feltekinték bánatomban
 Én a magos egekbe,
 Ott láték egy barna hollót,
 Hazám felé repülve –
 Álj meg holló, ha lehet,
 Most írom a levelet
 – Vidd el az én édesemnek
 Ne sirasson engemet.

Mikor marsot kell indulni
 » Kész az uti czédula
 Gyenge lábaim restek menni
 Hosszú utra indulva
 Elis fogok én menni
 Vissza is fogok jönni
 Reám rakott sok szép csóкод
 Vissza fogom még adni.

*

Parlando

El - in - dul - tam szép ha - zám - ból,
 Hí - res kis Ma - gyar - or - szág - ból.
 Visz - sza - néz - tem fél u - tam - ból,
 Sze - mem - ból a könny ki - csor - dul.

Bú ebédem, bú vacsorám,
 Boldogtalan minden óráim.
 Nézem a csillagos eget,
 Sírok alatta eleget.

Jaj Istenem, rendelj szállást,
 Mert meguntam a bujdosást
 Idegően földön a lakást,
 Éjjel-nappal a sok sírást.¹⁷

IV.

Rózsa Sándor

[7.]

Mikor Rózsa Sándor
 Felül a lovára:
 Nosza rajta golyos gatyába,
 Elúszik a Dunába.

Füdd el jó szél, füdd el
 A Dunának habját,
 Hogy ne találja fel senki
 Rózsa Sándor nyomát.

Korcsomáros kérem
Egy itcze bort nékem,
Hogy kínáljam a vármegyét
Hogy igyék belőle.

Hunczut a vármegye
Nem iszik belőle
Mert a szegény magyar legény
Most van a kezébe.

Leszállott a páva
Vármegye házára,
Sok szegény magyar legénynek
Szabadulására.

*

Tempo giusto ♩ = 116

Za - va - ross a Ti - sza, Nem a - kar hig - gan - ni,

Az a hí - res Bo - gár Im - re Ál - tal a - kar men - ni.

Kocsmárosné lánya
Az ablakon leste,
Amott letről jön egy lovas,
Talán Bogár Imre.

– Kocsmárosné, hajja,
Tíz liter bort ide,
Megitatom a vármegyét,
Hogy igyon belőlle!

Ezüst a zablája,
Arany a kantárja,
Rózsaszínű sejemszallag
A kantárja szára.

Hunczut a vármegye,
Nem iszik belőlle:
– Az a híres Bogár Imre
Ájjon föl a székre!

Harangoznak dére,
De nem az ebédre,
Jaj, istenem, sok bűneim
Most jutnak eszembe.

Ghymes (Nyitra), gyűjt. Ág Tibor¹⁸

18 Ág Tibor, *Vételessék ki szól szívem*, Bratislava, Madách, 1979, 221. (21. sz.), vö. Pt. 327. sz.

Értékes és érdekes adat a kéziratos szöveg utolsó strófája a pávával, hiszen ilyen rabéneket csak Belső-Somogyban gyűjtöttek: a legismertebb az a két változat, amelyet Seemayer Vilmos vett fel Surdon, 1935–1936-ban. Azóta számos változat előkerült. Itt elsőként Együd Árpád somogyi kötetéből idézzük egy szöveges változat néhány strófáját.

1. Felszállott a páva
Vármegyházára,
A szegény raboknak
Szabadulására.	8. Ha én páva volnék,
Fojóvízre szállnék
Vizet vinnék számba
A rabok számára.
2. Várd meg páva, várd meg,
Hadd üzenek tőled
Apámnak, anyámnak,
Szívbeli mátkámnak.	9. Felszállott a páva
Vármegyházára,
Vizet visz szájába
A rabok számára. [...]
3. Könnyen megüsmered
Annak házatáját,
Piros rózsza lepi
Aranyalma-fáját.	13. Szájj el, szájj el páva,
Anyám háza felé,
Szójj be az anyámnak,
maga van ögyedül.
4. Ha kérdi, hogy vagyok?
Mondd mög, beteg vagyok,
A soproni rabságban
Talán mög is halok. [...]	14. Te szép pávamadár
Mondd el az anyámnak,
Ne várjon engem haza,
Már meg vagyok halva.
15. Már meg vagyok halva,
El vagyok temedve,
Sopronyi temetőbe
Nyugszom és a földbe.	

*Somogy*¹⁹

A fenti példánk tovább bővíthető, mert egy olyan rabének-típusról van szó, ahol a páva helyett a fecske vagy a holló is szerepelhet. Ide tartozó becses adat az a változat, amelyet Csokonai kérésére, 1801-ben küldött Szabó Mihály. Az MTA könyvtárának kézirattárában található levél ide vonatkozó részét a népdalszöveggel együtt idézzük. Ezt a többi variáns követi.

19 EGYÜD ÁRPÁD, *Somogyi népköltészet*, Kaposvár, A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1975, 71. sz.

Egykor hajdanában azt mondta volt az Úr nékem, hogy ha megkapnám valahol az *Amott kerekedik egy fekete felleg* nótát, több részét közölném velem. Imé tehát akár kell akár nem, én amit itt, amott hallottam hozzá, ide írom.

Amott kerekedik egy fekete felhő
Abba tollászkodik sárga lábú holló.
Várj meg holló várj meg hadd izenjek tülled.
Apámnak anyámnak, jegybéli mátkámnak.
Ha kérdik mi vagyok, mondgyad hogy rab vagyok
A török udvarába térdig vasba járok.
Megesmered arról, hogy üveg az ablaka
Bádog az ajtaja, a szél az asztala.
Lábom is elunta vas bölcsőt ringatni,
Kezem is elunta sír harangot húzni.²⁰

*

Szállj le, holló, szállj le,	Hadd írjak levelet
Szállj alább egy ágra,	Apámnak, anyámnak,
Hadd írjak levelet	Apámnak, anyámnak,
Mind a két szárnyadra.	Jegybéli mátkámnak.

Ha kérdik: hogy vagyok?
Mondd meg, hogy rab vagyok,
Kolozsvár piaccán
Térgyig vasban vagyok. [...]

*Udvarhelyszék*²¹

*

A fentiekhez hasonló vagy megegyező variánst, rabének-részletet elég sok helyről ismerünk.²² Ezekben az énekekben többnyire a holló visz üzenetet a börtönből az apának, anyának, jegybéli mátkának. Ezután a „ha kérdik, hol vagyok, mondd meg, hogy rab vagyok” formula következik, majd a holló vitte üzenet vagy a levél arról tudósít, hogy hol és milyen körülmények között raboskodik, szenved az

20 BARSÍ Ernő, SZABÓ Ernő, *A pataki kollégium zenei krónikája*, Bp., Zeneműkiadó, 1984, 70–71.

21 KRIZA János, *Vadrózsák*, Pest, 1863, 8. sz.

22 Lásd még az alábbi variánsokat: MAILAND Oszkár, *Székelyföldi gyűjtés*, Bp., 1905 (Magyar Népköltési Gyűjtemény, 7), 24. – Tarcsafalva (Udvarhelyszék); EGYÜD, *i. m.*, 68. sz. – Sümegprága (Zala m.); további adatok pl. Fedémes (Zala m.), Déva (Hunyad m.), Csík, Árkos (Háromszék).

üzenet küldője. Sok példát tudunk hozni arra, hogy a madárral való üzenés motívuma eléggé elterjedt költészetünkben, különösen éppen a népköltészetben.

Amott láték az ég alatt egy madarat repülni,
De szeretnék a rózsámnak egy levelet küldeni.
Szállj le madár, ha lehet, vidd el ezt a levelet;
Mondd meg az én galambomnak; ne sirasson engemet!

*Páskaháza (Gömör)*²³

*

Szállj le, szép fekete fecském,
Vidd el az én levelecském,
Szállj el vadgalamb módjára.
Tedd le a rózsám vállára.

*Szeged-Fölsőváros*²⁴

*

Menj el, madár, menj el,
Mondd szolgálatomat
Az én asszonyomnak,
Kedves szép rózsámnak!

Vidd el leveletem,
Mondd meg hűségemet [...]

*1677 után*²⁵

A francia, román, ukrán, belorusz, grúz, csuvas, karjalai finn, tibeti népdalok, balladák között ugyanígy talákoztunk e kedvelt fogással, a madárhoz intézett képzeletbeli szózáttal; széles körben elterjedt motívummal, ősi képpel, toposszal van dolgunk.²⁶

23 *Kodály Zoltán népdalfeldolgozásainak dallam- és szövegforrásai*, s. a. r. BERCZKY János, DOMOKOS Mária, OLSVAI Imre, PAKSA Katalin, SZALAY Olga, Bp., Zeneműkiadó, 1984, 195. sz., 2. vsz.

24 KÁLMÁNY, *i. m.*

25 *Haja, haja virágom*, vál. SZABÓ T. Attila, Bukarest, Kriterion, 1969, 87.

26 A francia párhuzamot említi: VARGYAS Lajos, *A népballada: a parasztság alkotása*, Kortárs, 18(1974), 1463. További hasonlóságok, párhuzamok: MÓSER Zoltán, *Jelek és ünnepek*, Bp., Fekete Sas, 1994, 36–37.

V.

Egyszer volt egy szegény embernek három szem törökbúzája s azt ő kitette a melegre, hogy száradjon meg s egy kicsi macskára bízta. S a kicsi macska nem ügyelt s az egér odament egy szem törökbúzát elkapta azután a másikat s mikor a harmadikat is elkapta, akkor a kicsi macska is elkapta a kicsi egérnek a kicsi farkincáját úgy, hogy ott maradt.

– A szegény kicsi egér visszament a kicsi macskához és azt mondta neki: „Te pöczés²⁷ add ide a kicsi farkincámat” „Eredj a tehenhez kérj tejet s aztán odaadom a kicsi farkincádat.” „–Tehen adj tejkót, tejkót viszem pöczésnek – pöczés adja ide a kicsi farkincámat” – „Menj a kaszáshoz, hozz füvet” – „Kaszás adj füvet, füvet vigyem tehennek, tehen adjon tejkót, tejkót viszem pöczésnek, pöczés adja ide a kicsi farkincámat.” – „Menj a sütőnéhez, kérj lepényt.” „–Sütőné adj lepényt, lepényt viszem kaszásnak, kaszás adjon füvet, füvet viszem tehennek, tehen adjon tejkét, tejkét viszem pöczésnek, pöczés adja ide a kicsi farkincámat.” – „Vidd a csizmámat a vargához.” „Varga varrd meg a sütőné csizmáját, sütőné adjon lepént, lepént vigyem kaszásnak, kaszás adjon füvet, füvet vigyem tehennek, tehen adjon tejkót, tejkót vigyem pöczésnek, pöczés adja ide a kicsi farkincámat.” – „Eregy hozz a disznótól sertét.” – „Disznó! Adj sertét, sertét viszem vargának, varga varrja meg a sütőné csizmáját, sütőné adjon lepént, lepént vigyem kaszásnak, kaszás adjon füvet, füvet vigyem tehennek, tehen adjon tejkót, tejkót vigyem pöczésnek, pöczés adja ide a kicsi farkincámat.”

„Eredj a fához, hozz makkot.” – „Fa adj makkot, vigyem disznónak, disznó adjon sertét, sertét viszem vargának, varga varrja meg a sütőné csizmáját, sütőné adjon lepént, lepént vigyem kaszásnak, kaszás adjon füvet, füvet vigyem tehennek, tehen adjon tejkót, tejkót vigyem pöczésnek, pöczés adja ide a kicsi farkincámat.”

Fa adott makkot, a makkot elvitte az egér a disznónak, disznó adott sertét, sertét vitte vargának, varga megvarrta a sütőné csizmáját, sütőné adott lepént, lepént vitte kaszásnak, kaszás adott szénát, szénát vitte tehennek, tehen adott tejkót, tejkót vitte pöczésnek, pöczés visszaadta a kicsi farkincáját.

VI.

[8.]

*Kimenék egy hegybe'
Benézék egy kertbe
Ott láték egy házat
Árgyilus a neve.*

*Abban van egy asztal
Búval béterítve.
Azon van egy pohár
Erdelyi bor benne*

27 Talán a *pecér/pöcér* szó nyelvjárási változata 'csirkefogó, zsvány' érelemben.

*Köszönd rám édesem
Hogy igyam belöle*

*Mintsább rád köszönném
Inkább elönteném
Régi szeretetér
Mit nem cselekedném?!*

*Tengernek az habját
Kalánnal elszedném
Tenger fenekéről
Gyöngyszemeket szednék.
Abból a rózsámnak
Gyöngykoszorút kötnék.*

Ez a többféle népdalszöveg kontaminációjával létrejött vagy csak az adatközlő emlékezetében homályosan élő változat szintén a fent említett rabének-típus-hoz tartozik, amelynek számos szöveges variánsát ismerjük. Erről részletesen szóltam a *Jelek és ünnepek* című kötetben: itt most azok közül válogatva csak néhányat mutatok be.

Amoda van egy ház
Árgyélus a neve,
Akit abba főznek:
Keserű a leve.

Abba van egy asztal,
Búval beterítve,
Azon van egy pohár
Méröggel mögtötve.

Istenöm! Istenöm!
Hogy igyak belüle?
Pedig látom, ez mán
Neköm van készítve. [...] ²⁸

*

Vásárhelyt van egy ház,
Árgyélus a neve,
Árgyélus a neve.

S abba amit főznek
Keserű a leve,
Keserű a leve.

S abba van egy asztal
Bánattal terítve,
Bánattal terítve. [...] ²⁹

28 KÁLMÁNY Lajos, *Szeged népe*, 2, *Temesköz népköltése*, 19. – Szaján (Torontál m.)

29 *Népdaltípusok I*, s. a. r. JÁRDÁNYI Pál, OLSVAI Imre, Bp., Akadémiai, 1973 (A Magyar Népzene Tára, 6), 434. sz. jegyzete (749).

Így kezdődik s folytatódik több rabének-változatunk. Hogy *Árgyélus* hogyan került ide, egyelőre nem tudjuk.³⁰ Az viszont a többi, hasonló változatból kiderül, hogy a *törvényszék (törvényház), megyeház* helyén áll.

Amott van egy nagy ház,
Törvényszék a neve,
Törvényszék a neve,
Amit abba tőznek,
Keserű a leve.

Akárkié leszzen
Az a tele pohár,
Az a tele pohár,
Csak értertem jönne
A hirtelen halál!

Abba van bezárva
Két húszéves legény,
Két húszéves legény.
Ott tölti idejét
Éhen, szomjan szegény.

Szállj el, fecskemadár,
Borsodon keresztül,
Gömörön keresztül,
Vidd el az anyámnak
Ezt a szomorú hírt!

Abba van egy asztal
Búval leterítve,
Búval leterítve,
Azon van egy pohár
Méreggel van töltve.

Ha kérdi, hol vagyok,
Mondjad, hogy rab vagyok,
Mondjad, hogy rab vagyok,
A szombati fegyház
Vaságán hervadok. stb.

*Gesztete (Gömör)*³¹

*

Am' miskóci fegyház,
Törvényszék a neve,
Törvényszék a neve,
Verje meg az Isten,
Aki építette.

Benne van egy asztal
Búval leterítve,
Búval leterítve,
Rajta van egy pohár
Méreggel van tele.

Verje meg, verje meg,
Többet meg se áldja,
Többet meg se áldja,
Hogy az én Istenem
Veretlen ne hagyja!

Bárcsak üres volna
Ez a tele pohár!
Ez a tele pohár!
Hogy ne gyönne énrám
A hirtelen halál!

30 KALLÓS Zoltán, *Balladák könyve*, Bukarest, Kriterion, 1971, 233. sz. (utolsó versszak).

31 UJVÁRY Zoltán, *Gömöri népdalok és népballadák*, Miskolc, Hermann Ottó Múzeum, 1977, 484–485.

Szállj el, fecskemadár
Borsodon keresztül,
Vidd el al' levelet
a Babámnak egyedül.

*

Ha kérdi, hol vagyok,
Mondjad, hogy rab vagyok.
Mondjad, hogy rab vagyok.
Am' miskóci fegyház
Vaságán hervadok.

Térdig bevasalva,
Könyökig a vérbe,
Könyökig a vérbe,
A szemem ki van sírva
An' nagy setétségbe. [...]

*Bükkszentmárton*³²

A fenti példákban egy búval terített asztalról s azon lévő pohárról és a halálról szóló sorok nyilván a Biblia hatására születtek:

Jézus az utolsó vacsora után tanítványaival a Gecsemáné kertbe ment, hogy imádkozással előkészüljön a halálra. Az Olajfák hegyének lejtőjén Jézus szért imádkozott, hogy „múljk el tőle a pohár”. A halálraítélttel mérgezett italt itattak, az pedig keserű volt. A néphit keserű pohárnak nevezi a halált és a szenvedést.

*

Felmegyek a hegyre
Lenézek a völgybe
Ott látom a babám
Tiszta feketébe
Ott látom a babám
Tiszta feketébe

Mintsem rád köszöntném
Inkább előnteném
A tengernek habját
Kalánnal kimerném
A tengernek habját
Kalánnal kimerném

Tiszta feketébe
Pohár a kezébe
Köszönts reám babám
Hadd igyak belőle
Köszönts reám babám
Hadd igyak belőle

Annak fenekéből
Igaz gyöngyöt szednék
Abból a babámnak
Gyöngykoszorút kötnék
Abból a babámnak
Gyöngykoszorút kötnék.

*Kalotaszeg*³³

32 BORSAI Ilona, NAGY Miklós, *Eger környéki népdalok*, Bp., Zeneműkiadó, 1981, 75. sz. (58).

33 PANEK Kati, *Ha nem szerettelek volna...*, CD, TEMPO-085, 14. sz.

*

Szerelem, szerelem,
Szerelem, szerelem,
Szerelem, szerelem,
Átkozott gyötrelem. [...]

Régi szeretómét
Mit nem cselekedném,
Régi szeretómét
Mit nem cselekedném,

Egy jóra sz ed szépre,
Régi szeretómre,
Egy jóra sz ed szépre,
Régi szeretómre.

Tengerből a vizet
Kalánval kimerném,
Tengerből a vizet
Kalánval kimerném,

Megesz e rúzámnak
Gyöngykoszorút kötnék,
Megesz e rúzámnak
Gyöngykoszorút kötnék.

*Trunk (Moldva), 1953.*³⁴

[9.]

*Széjes Rajna vize
Keskeny palló rajta
Reá mennék rózsám
Belésem róla.*

*Kár volna még néked
Arról beléetni
Egy hirös dámaér'
Magad elveszteni.*

*

The image shows two staves of musical notation in G major (one sharp). The first staff contains the melody for the first line of lyrics: "Szé - les Raj - na vi - ze, kes - keny pal - ló raj - ta,". The second staff contains the melody for the second line: "Ne menj rá, ga - lam - bom, mert le - e - sel ró - la." The melody is simple and folk-like, with a mix of quarter and eighth notes.

*Andrásfalva (Bukovina), gyűjt. Kiss L.*³⁵

34 *Romániai magyar népdalok*, szerk. JAGAMAS János, FARAGÓ József, Bukarest, Kriterion, 1974, 247. sz.

35 DOBSZAY László, *A magyar dal könyve*, Bp., Zeneműkiadó, 1984, 325. sz.

*

Széless a Du - na - víz, keskeny pal - ló raj - ta,
Nem merek rá - menni, mert le - je - sek ru - la.
Kár is volna né - kem a Du - ná - ba jes - ni,
Ezér a kis - lá - nyé! magam el - vesz - te - ni.

Técső (Máramaros), gyűjt. Dincser O.³⁶

[10.]

Fekete városban
Fehér torony látszik
Most is az én rózsám
Más ölében játszik.

Vetettem violát
Várom kikeletjét
Várom a rózsámnak
Haza jövetelét.

Ott bizony játszodjék
Azt is ő bánja meg
Kérem a jó Istent
Hogy ötet verje meg.

Kikött a viola
De nem igen teljes,
Haza jött a rózsám
De nem igen kedves.

*

Fe - ke - te vá - ros - ban Fe - hér to - rony lát - szik,
Lát - tam a ba - bá - mat, Most is más - sal ját - szik.

36 *Népdaltípusok* 5, szerk. PAKSA Katalin, Bp., Balassi, 1997 (A Magyar Népzene Tára, 10), 196, 119.

*

Akartam szólítani,
Szántam szomorítani,
Szívét a szívemtől
Elidegeníteni.

Elment az én babám
Idegen országba,
Írta levelébe,
Hogy menjek utána.

A fekete bárány
Bárcsak fehér lenne,
Akit én szeretek,
Az az enyém lenne.

Nem megyek utána
Idegen országba,
Inkább meggyászolom
Kétféle ruhába.

A fekete bárány
Sohasem lesz fehér,
Az a barna kislány
Sosem lesz az enyém.

Délig feketébe,
Délután fehérbe,
Meggyászolok, babám
Holtig a szívemben.³⁷

Tempo giusto

Vé tet-tem vi - o - lát, Vá - rom ki - ke - let - jét,
Várom a ba - bám - nak Ha - za - jö - ve - te - lét.

*

*Kibéd; gyűjt. Bartók, 1906.*³⁸

VII.

[11.]

*S elment János az erdőre
S elvették a fejszét tőle
– Csak két csatlást³⁹ vágott véle,
Huszonötöt felvett érte [?].*

*Elment János katonának,
Vége van a barátságának.
Itt hagyta az ő babáját
Bársonba szegett kalapját.*

37 KODÁLY Zoltán nagyszalontai gyűjtése, s. a. r. SZALAY Olga, RUDASNÉ BAJCSAY Márta, Bp., Balassi, 2001 (Magyar Népköltési Gyűjtemény, 15), 224, 113. sz.

38 Kézirat, MF 968 b.

39 Csatlás: a két szekérodalt a szekér elején és végén összekötő farúd.

Zöld asztalon ég a gyertya,
Aj be ügyes legény tartja
Ki-ki oltja meg-meg gyújtja
Vig szívemet szomorgatja.

Mert az anyja nem moshatja
Hideg a víz nem állhatja (rep)
Gyöngé keze nem szokhatja

Kicsi leány a tornácban,
Veres karton rokolyába,
De szennyes az ing alatta
Azt is tudom mi az oka:

Három szegeletű éveg
A legénybe nincsen lélek (rep)?

*

Elment Marci az erdőbe,
Elvették a féjszit tőle,
Csak egy csatlót vágott véle,
S kilenc rénest húztak tőle. [...]

A kisasszon a tornácba
Búsul: mért nem viszik bálba?
Csak a talpát vakargatja,
S tarka köntös vagyon rajta.

Szennyes a pendely alatta,
De majd megmossa a nyírfa,
Még a pogány is megszánja,
Sírva tekint a hátára.

Bándi Péter-énekeskönyv, Csekefalva (1837)⁴⁰

VIII.

(üres)

*Egy pár román dal
dictálja Ráduj Máté
Sz.Nádasi⁴¹ dászkal⁴²*

40 *Bándi Péter énekeskönyve (1837)*, DOMOKOS Pál Péter hagyatékából s. a. r. Csörsz Rumén István, Bukarest–Kolozsvár, Kriterion, 2000 (Téka), 70–71.

41 Szásznádas (Nadeş), Maros megye.

42 Dascál: tanító.

I. Patria Romana

[12.]

Cse je patria Romana?
Au je Romania pana,
Unde nisztru ku karpaczi
Dau mena ka fraczi
Ba nu, nu mai fracziare
Pentru ka románul áre
Patri a maj mare × rep.

Cse je patria Romana?
Au Moldova cse batrina,
Ku ficsele jé vecsine,
De szub măn sztrajine × rep
Ba nu, nu mai fracziore,
Pentru kã jeszte mai mare,
Patria cso áre. × rep.

Cse je patria Romana?
Au Ardjal ofártele,
Kare varszã minerale,
Din bráczéle szále × rep.
Ba nu, nu mai fracziore,
Pentru ka je si maj mare
Pátr[i]a cse áre × rep.

Pana unde maj reszunã?
Limba dulcse si sztrabuna,
Limba kare szãtrajászka,
Limba rumonjászka, × rep.
Pa na akolo frãcziore,
Patria Romana kare,
Omnu mitö máre × rep.

*Domne dintru in ălczime,
Plákáczi oki in Romanime
Szi ne dă la tatsz virtută
Kárja szene zsută
Sză ámăm ku deszfetare
Patria Romana kare
Je szenta simáre!*

A szöveg mai román helyesírással és magyar fordítással:

Ce e patria Română? Au e România până Unde Nistrul cu Carpații Dau mâna ca frații? Ba nu, nu, măi frățioare, Pentru că românul are Patria mai mare.	Mi a román haza? Vajon addig tart Románia, Ahol a Dnyeszter a Kárpátokkal Kezet fog, mint két testvér? De nem, nem, öcsém, Mert a románnak Nagyobb a hazája.
Ce e patria Română? Au Moldova cea bătrână Cu fiicele ei vecine De sub mâini străine? Ba nu, nu, măi frățioare, Pentru că este mai mare Patria ce-o are.	Mi a román haza? Vajon az öreg Moldova, Az ő szomszédos leányaival, ⁴³ Idegen kezek alatt? De nem, nem, öcsém, Mert a románnak Nagyobb a hazája.
Ce e patria Română? Au Ardeal ... [?] Care varsă minerale Din brațele sale? Ba nu, nu, măi frățioare, Pentru că este mai mare Patria ce are.	Mi a román haza? Vajon az erdélyi ... [?] Amely ásványokat önt A karjaiból? De nem, nem, öcsém, Mert a románnak Nagyobb a hazája.

43 Itt valószínűleg Moldva („anyaország”) olyan „leányaira” gondol, mint Bukovina, amely akkor a Monarchiához tartozott.

Până unde mai răsună
Limba dulce și străbună,
Limba care să trăiască,
Limba românească,
Pân-acolo[-i], frățioare,
Patria română care
[Om?] numită mare.

Ameddig még felcsendül
Az édes és ősi nyelv,
A nyelv, amely sokáig éljen,
A román nyelv,
Addig tart, öcsém,
A román haza,
Amelyet nagyoknak [lehet] nevezni.

Doamne dintru înălțime,
Pleacă-ți ochii-n româtime,
Și ne dă la toți virtute,
Care să ne-ajute
Să amăm cu desfătare
Patria Română, care
E sfântă și mare.

Isten a magasságból,
Vesd a szemed a románságra
És adj erényt mindnyájunknak,
Amely segítsen bennünket,
Hogy élvezhessük
A Román Hazát,
Amely szent és nagy.

A *Ce e patria română?* Cavaler Ion Pușcariu (1824–1911) román jogász, politikus népszerű hazafias költeménye.⁴⁴ A vers Vasile Oltean szerint valamelyik balázsfalvi gyűlésen hangzott el először 1848-ban, és egyik legkorábbi lejegyzése Bartolomeu Baiulescu brassói esperes énekeskönyvében található.⁴⁵

Több címmel is feljegyezték (*Patria română*, *Ce e patria română?*, *Medităciune*). Egyes román irodalomtörténészek (Dan Mănuță, Ilarie Chendi) még az 1900-as évek elején megírták, hogy Pușcariu ennek az egy versnek köszönhet-e költői hírnevét, egyéb próbálkozásai olvashatatlanok. Ilarie Chendi (Noua Revistă Română, 1901) még azt is kiderítette, hogy a szöveg valójában átvétel, parafrázis: eredetije Ernst Moritz Arndt *Des Deutschen Vaterland* című,⁴⁶ Napóleon-ellenes német nyelvű költeménye.⁴⁷

A verset széles körben ismerhették, szavalhatták akkoriban, és később is gyakran felbukkan különböző irodalmi műsorokban, például része volt annak a műsornak, amelyet Alexandru Bohățel (korabeli helyesírással Bohatielu, magyarosan Boheczel Sándor) román politikus, ügyvéd tiszteletére adtak 1861-ben, amikor kinevezték Naszód vidéke főkapitányának.⁴⁸ A nagyváradi Familia című lap szintén hírül adja, hogy a költemény az 1888. november 4-én tartandó szelistyei irodalmi műsorban is elhangzik majd Iosif Vulcan, Andrei Mureșan

44 A szerzőről lásd magyarul: http://hu.wikipedia.org/wiki/Ioan_Pu%C8%99cariu.

45 [Http://www.protopopiatul-brasov.ro/content_0000883.html](http://www.protopopiatul-brasov.ro/content_0000883.html).

46 Teljes szövege: http://de.wikipedia.org/wiki/Was_ist_des_Deutschen_Vaterland%3F

47 Vö. Alexandra DOBRESCU, *Detalii antipatice*, Însemnări ieșene, serie nouă, 4(2012)/6.

48 Lásd http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/arhivasomesana/pdf/BCUCLUJ_FP_279098_1937_014_021.pdf, 592.

és Vasile Alecsandri művei mellett.⁴⁹ A Foaia Diecezană⁵⁰ tudósítása alapján a vers megjelent 1920-ban Aradon a *Cântări naționale* című, hazafias verseket, dalokat tartalmazó kötetben is a Librăria Diecezană kiadásában.

[13.]

II. Hóra

Hora be la fogadeo (rep)
Domni fug fer de hendeo rep.
Venicz facsor dupanime
Szã van vecz átreji bine
Tra la lalalom tralalalalom
Tralala lalom lom! × rep O

Hora be pe vörf demuncz rep.
Domni fug kum pot deszkulcz rep.

Hora be la krisma andjal rep.
Domni fug tosz din Ardjal rep.

Hora be pe szuv botucs rep.
Domni fug fer de papucs rep.

Hora be pa la Almás – rep.
Domni fug tosz din orás – rep.

Hora be pe szub mi jele – rep.
Domni fug fer de izmene – rep.

Hora be pe la Abrud – rep.
Unde aurul cselmud

49 1888. október, 42; http://documente.bcuccluj.ro/web/bibdigit/periodice/familia/1888/BAR_FP_PIII155_1888_024_42.pdf.

50 1920, 18–19. sz.

A szöveg mai román helyesírással és magyar fordításban:

Horea

Horea bea la fãgãdãu,
Domnii fug fãr' de hinteu.⁵²

Veniți feciori după mine,
Sã vã-nvãț a trãi bine,
Tra la lalalom tralalalalom
Tralala lalom lom!

Hora bea pe vârf de munți,
Domnii fug cum pot descuți.

Horea bea la crãsmã-n deal,
Domnii fug toți din Ardeal.

Hora bea pe sub butuci,
Domnii fug fãr' de papuci.

Hora bea pe la Almaș,
Domnii fug toți din oraș.

Horea bea pe sub nuiete (?),
Domnii fug fãr' de izmene.

Horea bea pe la Abrud,
Unde-i aurul cel mult.

Horea

Horea a fogadóban mulat,⁵¹
Hintó nélkül futnak az urak.

Gyertek, legények, utánam,
Hogy megtanítsalak jól élni,
Tra la lalalom tralalalalom,
Tralala lalom lom!

Horea a hegytetőn mulat,
Mezítláb futnak, ahogy tudnak, az urak.

Horea a domboldali kocsmában mulat,
Erdélyből mind elfutnak az urak.

Horea a rönkök alatt/mögött mulat,
Papucs nélkül futnak az urak.

Horea Almáson mulat,
A városból mind elfutnak az urak.

Horea a gallyak (?) alatt/mögött mulat,
Alsónadrág nélkül futnak az urak.

Horea Abrudbányán mulat,
Ahol a sok arany van.

Minden sor ismétlődik, és minden szakasz után a „Veniți feciori după mine...” kezdetű refrén következik.

51 Szó szerint: 'iszik'.

52 *Cântece bătrânești ale românilor: Cântece istorice*, ed. Grigore BOTEZATU, Andrei HÂNCU, București–Chișinău, Litera Internațional, 2003². Az itt közölt változat (45) alapján javítva. Eredeti megjelenése: Dumitru LAZĂR, *Folclor din Transilvania: Texte alese din colecții inedite*, 3, București, Editura Pentru Literatură, 1967, 284.